

TANK QOŞUNLARI GENERAL-MAYORU, İKİ DƏFƏ SOVET İTTİFAQI QƏHRƏMANI HƏZİ ASLANOVUN BAKIDAKI MƏZARI YANINDA XATİRƏ MİTİNQİNDƏ ÇIXIŞI

9 may 1996-cı il

Böyük Vətən müharibəsində qəhrəmancasına həlak olmuş Həzi Aslanovun məzarı önündə mən sizin hamınızı Böyük Vətən müharibəsində, alman faşizminə qarşı müharibədə qələbə bayramı münasibətilə təbrik edirəm, hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram.

Azərbaycanın on minlərlə, yüz minlərlə qəhrəman oğulları alman faşizminin qarşısına çıxaraq, Sovet Ordusunun tərkibində Vətənin müdafiəsində həlak olmuşdur. Həlak olanların ruhunu bu gün biz böyük minnətdarlıq hissi ilə yad edirik. Həzi Aslanov da o həlak olanlardan biridir, o qəhrəmanlardan biridir.

Bu gün Azərbaycanın bütün guşələrində Böyük Vətən müharibəsinin qəhrəmanları xatırlanır, bu müharibədə çalınmış zəfər şərəfinə şəhər və qəsəbələrdə ucaldılmış abidələr önündə Qələbə bayramı qeyd olunur. Biz bu bayramı böyük iftixar hissi ilə qeyd edirik. Çünki Azərbaycan xalqı öz qəhrəman oğullarının cəbhədə igidlikləri ilə bu qələbənin çalınmasında böyük xidmət göstərmişdir, bu qələbədə onun böyük payı var. Eyni zamanda Azərbaycan xalqı Sovet Ordusunun və ümumiyyətlə, o vaxt alman faşizminin təcavüzünə qarşı ayağa qalxmış bütün ölkənin, bütün xalqın neft ilə, neft məhsulları ilə təmin olunmasında, bu qələbənin çalınmasında arxa cəbhədə xüsusi xidmətlər göstərmişdir. Ona görə də bu Qələbə bayramını hər il qeyd etməyə mənəvi haqqımız var. Bu, bizim əziz bayramımızdır. Çünki, bir daha qeyd edirəm, on minlərlə, yüz minlərlə azərbaycanlı, Azərbaycan oğulları bu qələbənin əldə olunması uğrunda canlarını qurban vermişlər.

Bu gün biz Böyük Vətən müharibəsində həlak olanların hamısının ruhu qarşısında baş əyirik, yaşayan veteranlara onların qəhrəmanlığına və şücaətinə görə bir daha təşəkkür edirik. Bütün müharibə veteranlarına ən əvvəl cansağlığı, səadət və suveren Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanmasında və Azərbaycan xalqının xoşbəxt gələcəyi naminə işlərimizdə uğurlar arzulayıram.

Sizi bir daha təbrik edirəm. Sizinlə bir də görüşəcəyik. Lakin bu müqəddəs yerdə həm həlak olanların ruhunu yad edərək, həm də yaşayanlara müstəqil Azərbaycan dövlətinin təşəkkürünü bildirərək, ürəyimdən gələn bu sözləri sizə çatdırıram. Sağ olun.

ALMAN FAŞİZMİ ÜZƏRİNDƏ QƏLƏBƏNİN 51-ci İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ HƏZİ ASLANOV ADINA BAKI ALİ ÜMUMQOŞUN KOMANDİRLƏRİ MƏKTƏBİNİN MEYDANINDA RƏSM-KEÇİDDƏ ÇIXIŞI

9 may 1996-cı il

Azərbaycan Ordusunun əsgərləri, zabıtları, generalları!

Böyük Vətən müharibəsinin veteranları!

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunması uğrunda gedən müharibənin döyüşçüləri, iştirakçıları və veteranları!

Hörmətli Azərbaycan vətəndaşları, bacılar və qardaşlar!

Bəşəriyyət bu gün alman faşizmi üzərində, İkinci dünya müharibəsində çalınmış qələbənin 51-ci ildönümünü qeyd edir. Bu qələbə dünyanı, bəşəriyyəti alman faşizminin faciəsindən xilas etdi. Bu müharibədə bütün tərəqqipərvər qüvvələr bəşəriyyətin əldə etdiyi sərvətləri, dünyada ədaləti, sülhü qoruyub saxlamaq üçün mübarizəyə qalxdılar və faşizm üzərində qələbə çalındı..

Sovetlər İttifaqı və onun tərkibində olan xalqlar, millətlər Böyük Vətən müharibəsinə qalxdılar. 1941-1945-ci illərdə dörd ildən artıq davam edən müharibə, döyüşlər dünya, bəşər tarixində ən böyük müharibə, ən qanlı, dəhşətli müharibə olmuşdur. Sovetlər İttifaqının tərkibində olan xalqlar, millətlər, Sovet ordusu bu müharibədə alman faşizmi üzərində misli görünməmiş qələbə çaldı. Bu müharibədə dünya tarixində misli görünməmiş qəhrəmanlıq nümunələri nümayiş etdirildi. Avropa, bütün dünya faşizm təhlükəsindən xilas oldu.

Azərbaycan xalqı da bu müharibədə iştirak etmiş, respublikamızın, xalqımızın on minlərlə, yüz minlərlə oğul və qızları cəbhədə olmuş, döyüşlərdə qəhrəmanlıq göstərmiş, çoxları həlak olmuş, geriyyə qayıtmamışlar. 1941-1945-ci illər müharibəsində, 51 il bundan əvvəl may ayında qazanılmış qələbə dünyanın tərəqqipərvər qüvvələrinin qələbəsidir, faşizmin əleyhinə qalxmış bütün xalqların, Sovetlər İttifaqında birləşmiş bütün xalqların, böyük dövlət olan Rusiyanın, SSRİ-nin tərkibində olmuş Azərbaycan xalqının, respublikamızın qələbəsidir.

Mən bu qələbə münasibətilə sizi, Azərbaycanın bütün vətəndaşlarını, xalqımızı səmimi qəlbədən təbrik edirəm. Müharibə veteranlarına, bu müharibədə həm cəbhədə, həm də arxada çalışmış, şücaətlər, əmək fədakarlığı göstərmiş Azərbaycan vətəndaşlarına, bugünkü nəslin nümayəndələrinə, hamıya səadət, xoşbəxtlik, uğurlar diləyirəm.

1941-1945-ci illər müharibəsi dövründə, o döyüşlərdə göstərilmiş qəhrəmanlıq nümunələri, o cümlədən Azərbaycan oğullarının, qızlarının, övladlarının göstərdiyi igidliklər qəlbimizdə daim yaşayacaqdır. Alman faşizminə qarşı müharibədə həlak olmuş oğullarımızı, qızlarımızı – Azərbaycan övladlarını biz bu gün böyük minnətdarlıq hissi ilə yad edirik. Onların qəhrəmanlığı Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaqdır. Bu gün biz onların ruhu qarşısında baş əyirik.

Bu müharibədə qələbənin əldə olunmasında Azərbaycan xalqının xüsusi xidmətləri var. O vaxt, o illər Sovetlər İttifaqında neft və neft məhsullarının 80 faizi Azərbaycanda istehsal olunurdu. Azərbaycan xalqının fədakar əməyi nəticəsində müharibə illərində alman faşizminə qarşı döyüş cəbhəsi və böyük ölkənin bütün ehtiyacları Azərbaycanın nefti, neft məhsulları ilə təmin edilirdi. Dəfələrlə deyilən bu sözlər həqiqətdir ki, əgər o illərdə Azərbaycan nefti olmasaydı və xalqımızın rəşadəti, fədakar əməyi nəticəsində o qədər neft istehsal edilib cəbhəyə, ölkənin mühüm regionlarına göndərilməsəydi, o müharibənin aqibətinin necə olacağını təsəvvür etmək mümkün deyildi. Bəlkə də o qələbəni əldə etmək mümkün olmazdı. Ona görə də mən bir daha qeyd edirəm ki, bu böyük qələbənin əldə olunmasında Azərbaycan xalqının xüsusi xidmətləri var.

Bu gün bizim sıralarımızda Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmiş, qəhrəmanlıq nümunələri göstərmiş, öz şücaətləri ilə yüksək mükafatlara layiq görülmüş müharibə veteranları yaşayır, fəaliyyət göstərirlər. Bu gün müstəqil Azərbaycanda 1941-1945-ci illərdə respublikamızın neft sənayesində, cəbhə üçün işləyən başqa sənaye sahələrində, bütün iqtisadiyyatında fədakar əməyi ilə qələbənin əldə olunmasına xidmət edən əmək veteranları yaşayır, fəaliyyət göstərirlər. Onlar Azərbaycanın hörmətli, möhtərəm insanlarıdır. Mən bu gün xalqımızı, millətimizi bu qələbə, onun 51-ci ildönümü münasibətilə təbrik edərək, müharibə veteranlarının 1941-1945-ci illərdə qələbənin əldə olunmasına öz əməyi ilə xidmət etmiş əmək veteranlarının fəaliyyətini xüsusi qiymətləndirirəm, qeyd edirəm. Onları bu qələbə münasibətilə bir daha təbrik edirəm.

Azərbaycanın həyatında son illər müəyyən ictimai-siyasi proseslər olmuşdur. Bunlar təbiidir. Ancaq təəssüflər olsun ki, bu təbii, obyektiv proseslər zamanı bəzi nadan şəxslər, xalqın, millətin tarixinə gəc baxan, onu təhrif edən ayrı-ayrı qruplar, dəstələr, insanlar tariximizi də təhrif etməyə çalışmışlar. Xalqımızın, bütün bəşəriyyətin tarixində ən görkəmli yer tutan İkinci dünya, Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycan

xalqının iştirakını unutmğa çalışmışlar, onu tarixin səhifələrindən silməyə, bu qəhrəmanlıq nümunələrini mənfə qiyətləndirməyə çalışmışlar. Təəssüflər olsun. Məhz buna görədir ki, xalqımız üçün 1945-ci ildən əziz olan 9 May Qələbə bayramı da Azərbaycanın həyatından bir bayram kimi silinmişdi. Biz bunlara son qoyduq.

Qələbə bayramı mənim təklifimlə qəbul edilmiş qərarla bərpa olunubdur. 9 May Azərbaycanın bugünkü və gələcək həyatında, xalqımızın gələcək nəsillərinin tarixində daim qələbə, qəhrəmanlıq, rəşadət bayramı, bəşəriyyət, dünya sivilizasiyası üçün ən təhlükəli olan faşizm üzərində qələbə bayramı kimi qeyd olunur və qeyd olunacaqdır. Bu müharibənin dəhşətləri illər keçdikcə daha çox dərk ediləcəkdir. Bu müharibənin iştirakçıları, bu müharibədə qəhrəmanlıq göstərən illər keçdikcə daha çox qiymətləndiriləcəklər, daha yüksək hörmətə sahib olacaqlar.

Bu müharibədə, döyüşlərdə canlarını qurban vermiş insanların xatirəsi illər keçdikcə daha da əziz olacaqdır. O illərdə, Böyük Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycanın həyatında fədakar əməyi ilə respublikamızı, xalqımızı yaşatmış, saxlamış insanların fəaliyyəti illər keçdikcə daha da yüksək qiymətləndiriləcəkdir.

Bu gün, qələbə bayramı günü mən Azərbaycanın bütün müharibə, əmək veteranlarına hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Onlara bir daha cansağlığı, uzun ömür, səadət arzulayıram. Veteranlar bilməlidirlər ki, onlara olan dövlət qayğısı ildən-ilə artacaqdır. Xalqımızın, cəmiyyətin onlara qayğısı daimi olmalıdır. Müharibə, əmək veteranına hər bir gənc hörmət və ehtiramla yanaşmalıdır. Hər bir gənc, gənc nəslimiz veteranlarımızın qəhrəmanlıq nümunələrindən, əmək fədakarlığından özü üçün nümunə götürməlidir. O qəhrəmanlıq nümunələri bugünkü nəslimiz, gələcək nəsillər üçün örnək, məktəb, təcrübə mənbəyi olmalıdır. Biz bu təcrübələrdən daim bəhrələnməliyik, istifadə etməliyik.

Səkkiz il bundan əvvəl Azərbaycana qarşı Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüz başlanıb. Bu təcavüz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında müharibə meydanı ilə nəticələnib. Azərbaycan övladları torpaqlarımızın müdafiəsinə qalxıb, döyüşüb, şəhid, həlak olublar. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Milli Ordusu məhz bu zaman formalaşmağa, yaranmağa başlayıbdır. İndi bizim Milli Ordumuz var. Artıq bizim müstəqil Azərbaycana məxsus hərbi hissələrimiz, zabitlərimiz, generallarımız, qəhrəman döyüşçülərimiz, əsgərlərimiz var. Bugünkü Milli Ordumuzun yaranmasında da, qurulmasında da Böyük Vətən müharibəsində, 1941-1945-ci illər müharibəsində əldə edilmiş təcrübədən və qəhrəmanlıq nümunələrindən istifadə olunmalıdır.

Alman faşizminə qarşı döyüşlərdə qəhrəmanlıq göstərmiş Həzi Aslanovun, İsrəfil Məmmədovun, Qafur Məmmədovun, Hüseyinbala Əliyevin və minlərlə belə oğulların igidlikləri gənclərimiz üçün nümunə olmalıdır. Döyüşçülərimiz öz atalarının, babalarının qəhrəmanlıq tarixini yaxşı öyrənməli, bundan nəticələr çıxarmalı və öz əsgəri, hərbi fəaliyyətlərində istifadə etməlidirlər.

İndi Azərbaycan veteranları, Milli Ordumuz, zabitlər korpusumuz, əsgərlərimiz, döyüşçülərimiz hamısı birlikdə öz təcrübəsini, biliyini, döyüş bacarığını Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanmasına sərf etməlidirlər. Biz iki ildir ki, müharibəni dayandırmışıq. İki ildir ki, atəşkəs şəraitində yaşayırıq, sülh danışıqları aparırıq. Ermənistan ilə Azərbaycan arasında olan bu hərbi münaqişəni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Yəni Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək respublikamızın ərazi bütövlüyünü təmin etmək istəyirik. İşğalçı qüvvələr torpaqlarımızdan çıxandan sonra didərgin vətəndaşlarımızın öz yerlərinə qayıtmasını, Azərbaycanın sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin edilməsini istəyirik. Sülh danışıqlarını bu prinsiplər əsasında aparırıq və bunları sonra da aparacağıq.

Biz əldə edilmiş atəşkəs sazişinə bundan sonra da riayət edəcəyik, Böyük Sülh Müqaviləsi imzalananaqədər ona sadıq olacağıq. Amma eyni zamanda, Şuşa və Laçın rayonlarının Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmasının dördüncü ildönümünü bu günlər qeyd edərkən hamımız bir səslə bəyan etdik ki, əgər bu sülh danışıqları nəticə verməsə, biz torpaqlarımızı nəyin bahasına olursa-olsun azad edəcəyik. Biz torpaqlarımızın Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altında uzun müddət qalmasına razı ola bilmərik, buna dözə bilmərik.

Torpaqlarımızı azad etməliyik. Bunun üçün ordumuz gündən-günə qüvvətlənməli, güclənməli, qüdrətlənməlidir. Torpaqlarımızı azad etmək üçün Azərbaycan gəncləri orduda xidməti özlərinin ən şərəfli vəzifəsi bilməlidirlər. Orduda sədaqətlə xidmət etmək, Vətənə, torpağımıza, müstəqil Azərbaycana, millətimizin bu gününə və gələcəyinə sədaqət hər bir azərbaycanlının, hər bir vətəndaşımızın, gəncimizin, hər bir əsgərimizin ümdə vəzifəsi olmalıdır. 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsi veteranlarının qəhrəmanlıq nümunələrini bu işdə, bu yolda yenə də gözümüzün önünə gətirməliyik. O illərdə Azərbaycanın nə qədər övladları həlak oldu, öz anasının, bacısının, oğlunun, qızının yanına qayıda bilmədi. O illərdə Azərbaycandan 600 minə qədər vətəndaşımız orduya səfərbər olmuşdu, onlardan 300 mini geriyyə qayıtmadı. Biz böyük qurbanlar verdik. Ona görə böyük qurbanlar verdik ki, faşizm məhv olsun, faşizmin qarşısı alınsın.

Biz bu gün də böyük qurbanlar verməyə hazır olmalıyıq ki, müstəqil Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi, torpaqlarımızın hər bir metri Azərbaycanın öz əlində, idarəsində, xalqımızın ixtiyarında olsun. Ona görə də biz qurban verməyə hazır olmalıyıq, döyüşlərə hazır olmalıyıq. Atalarımızın, babalarımızın, əcdadlarımızın qəhrəmanlıq nümunələri bu gün də, gələcəkdə də müstəqil Azərbaycanı qoruyub saxlamaqda, onun müstəqilliyini əbədi etməkdə bizim üçün örnək olmalıdır.

Mən bu gün, bu bayram günü Azərbaycanın müharibə veteranları ilə, eyni zamanda ordumuzun gənc nəsli ilə görüşərək, müharibə veteranları ilə ordumuzun, gənc nəslin qüvvələrinin, söylərinin daha da birləşməsinə arzu edirəm. Gənc nəslimiz, ordumuz məhz bu yol ilə hərbi peşələri mənimsəyəcək, ordumuz səriştəli ordu, müasir tələblərə cavab verə biləcək ordu, Azərbaycanın müstəqilliyini qorumağa qadir bir ordu olacaqdır. Biz belə ordu yaradıyıq, belə ordu yaratmalıyıq. Belə ordunun yaradılması yolunda hər bir Azərbaycan vətəndaşı öz əməyini, səyini əsirgəməməlidir.

Bu qələbə bayramı münasibətilə mən bir daha hamınızı, Azərbaycanın bütün vətəndaşlarını, xalqımızı təbrik edirəm. Hamınıza cansağlığı, səadət arzulayıram. Ölkəmizə, xalqımıza daim sülh arzu edirəm. Bölgəmizdə sülhün yaranmasını və bərqərar olunmasını arzu edirəm.

Azərbaycan sülhsevər dövlətdir. Biz sülh uğrunda mübarizə aparmışıq və bundan sonra da aparacağıq. Sülh uğrunda mübarizə aparmaq üçün isə bizim güclü ordumuz olmalıdır.

Bayram münasibətilə sizi təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

* * *

Kitab və foto sərgisi ilə tanış olduqdan sonra məktəbin fəxri qonaqlar kitabında ürək sözləri

Mən bu sərgi ilə çox böyük maraqla tanış oldum. Yaxşı materiallar toplamısınız. Bunlar hamısı lazımdır. Bu gün biz qələbənin 51-ci ildönümü bayramını qeyd edirik. Ancaq Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycana təcavüzü və bu müharibədə qəhrəmanlarımızın Vətən qarşısındakı xidmətləri, şəhid olmaları, özlərini qurban vermələri barədə materialların, sənədlərin hamısı yığılmalı, toplanmalıdır. Bütün bunlar bugünkü gənclərimiz üçün örnək olmalıdır. Gərək biz gəncləri bu yolla qəhrəmanlıq ruhunda tərbiyə edək. Ona görə də bu sərgi çox əhəmiyyətlidir.

MƏKTƏBİN GENİŞ SALONUNDA MÜHARİBƏ VƏ ƏMƏK VETERANLARI İLƏ GÖRÜŞDƏ ÇIXIŞI

Əziz dostlar, bacılar və qardaşlar!

Bu gün səhərdən biz bir yerdəyik. Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 51-ci ildönümünü sizinlə bir yerdə qeyd edirik. Qələbə haqqında bu gün səhərdən siz də, mən də çox sözlər demişik.

Bu salona 1941-1945-ci illər Böyük Vətən müharibəsinin, arxa cəbhənin veteranları, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunmasında qəhrəmanlıq göstərənlər və Milli Ordumuzun nümayəndələri toplaşmışlar. Bu, yoldaşlıq görüşüdür. Belə bir görüşün keçirilməsini təklif etdilər, mən bu dəvəti məmnuniyyətlə qəbul etdim. Mən bura ona görə gəldim ki, sərbəst, azad, asudə şəraitdə görüşək, bir-birimizlə danışaq, söhbət edək. Doğrudur, Ziya Bünyadov narazılıq edir ki, cəbhədə bizə yüz qram verirdilər, burada isə heç bir şey vermirlər. Mən də cavab verirəm ki, ora cəbhə idi, bura cəbhə deyil. Cəbhədə olsaydı, yəqin yüz qram verərdilər. Güman edirəm, siz həmin yüz qramlardan istifadə etmisiniz. Bunu bu gün də etmək olar. Ancaq əsas o deyil. Əsas odur ki, biz bir yerə yığılmışıq, 50-55 il bundan əvvəl olan hadisələri yada salırıq, bir-birimizi salamlayırıq, xoş sözlər deyirik, bir-birimizə hörmət və ehtiramımızı bildiririk.

Bəşəriyyət tarixi böyükdür, əsrlər, min illərlə ölçülür, amma bəşər tarixində elə mərhələlər, səhifələr var ki, ola bilər, onlar bir çox əsr ərzində bir dəfə olur. XX əsr bir çox səbəblərə görə əlamətdardır. Bu əsrin əvvəlki əsrlərdən fərqi bir də ondan ibarətdir ki, XX əsrdə iki dünya müharibəsi baş vermişdir. XX əsrə qədər bəşər tarixində heç vaxt bu qədər müharibələr olmamışdır.

Birinci dünya müharibəsi dəhşətli müharibə olmuşdur. Bundan .cəmi 30 il keçməmiş İkinci dünya müharibəsi başlanmışdır. İki dünya müharibəsi arasında 25-30 il vaxt olmasına baxmayaraq, İkinci dünya müharibəsi çox dəhşətli bir müharibə, motorlar, tanklar, təyyarələr, böyük toplar, raketlər müharibəsi olubdur. Nə qədər insan tələf olubdur.

Bu müharibədə tələf olanların sayını indi dəqiqləşdirirlər. Keçmiş, illərdə belə bir rəqəm məlum idi ki, bu müharibədə Sovet İttifaqından 20 milyon adam tələf olub. İndi isə məlumat verirlər ki, bu rəqəm 27 milyon olub. Amma bəzi tarixçilər, tədqiqatçılar deyirlər ki, tələf olanların sayı bundan da çoxdur. Hər halda 20 milyon da çoxdur, 27 milyon da dəhşətli bir rəqəmdir. Hələ bu, ancaq Sovetlər İttifaqına aid bir rəqəmdir. Təsəvvür edin, Avropada nə qədər insan tələf olub. İkinci dünya müharibəsi Afrikaya da keçmişdi, orada da müharibə gedirdi. Bu müharibədə ABŞ, Yaponiya, Çin də iştirak edirdi. Nə qədər dəhşətli müharibə idi! Hesab edirəm ki, bu müharibə həqiqətən, tarixdə bir tərəfdən öz miqyasına görə, dəhşətli nəticələrinə, bəşəriyyətə vurduğu zərbəyə, insan tələfatına görə qalacaqdır. Eyni zamanda bu müharibə insanların qəhrəmanlıq nümunələrinə görə xalqlarımızın tarixində əbədi olaraq qalacaqdır.

Keçmiş müharibələrdə də qəhrəmanlar, böyük sərkərdələr olubdur. Tarixdə əbədi yer tutmuş qəhrəmanlar var. Ancaq bu müharibənin qəhrəmanları buna qədər olmuş bütün müharibələrin qəhrəmanlarından xeyli

yüksəklərə qalxıbdılar. Çünki bu, adi müharibə deyildi. Bu nə qılınc, nə at, yaxud adi tüfəng müharibəsi deyildi. Bu, dəhşətli bir müharibə idi.

Bu müharibəni unutmaq olmaz. Bu qələbəni heç vaxt unutmaq olmaz. Bu müharibəyə iki nöqtəyi-nəzərdən – birincisi, sadə bir müharibə kimi, ikincisi isə onun nə üçün başlandığına görə və əgər qələbə olmasaydı, nələrə gətirib çıxaracağına görə yanaşmaq lazımdır. Faşizm Avropanı bürümüşdü, bütün dünyada hökm sürmək istəyirdi, dünyanın başqa ölkələrini, millətlərini qul səviyyəsinə salmaq istəyirdi. Faşizm insanlara, bəşəriyyətə, dünyaya dəhşət gətirirdi. Faşizmin qarşısını almaq, onun Şərqə doğru irəliləməsinə yol verməmək, faşizmi məhv etmək, ləğv etmək tarixi bir hadisədir.

Bu müharibənin hər bir iştirakçısının qələbə əldə olunmasında xidməti var. Marşalın da, generalın da, zabitin də, əsgərin də – hərənin öz yeri var. Heç kəs deyə bilməz ki, onlardan birinin işi o birisininkindən çətin və yaxud asan olub. Yox, hər kəsin öz yeri olub. Bunlara görə də, yenə deyirəm, bu müharibəyə iki nöqtəyi-nəzərdən yanaşmaq lazımdır.

Bu müharibə ona görə başlayıb ki, faşizm dünyanı zəbt etmək, hər yerdə tətbiq etmək istəyirdi. Qələbə faşizmin qarşısını alıb, onu ləğv edibdir. Bu, təkcə Azərbaycan, keçmiş Sovet İttifaqı üçün yox, bütün bəşər, dünya üçün tarixi bir hadisədir. Təsadüfi deyildir ki, bu qələbənin 50 illiyi Avropada da qeyd edildi. Bu qələbəni biz Londonda, Parisdə, Moskvada qeyd etdik. Bunu bütün dünya qeyd edirdi.

Qələbənin 50 illiyi münasibətilə Moskvada keçirilən təntənəli mərasimlərdə dünyanın ən böyük dövlətlərinin başçılarının hamısı iştirak edirdi, oraya gəlmişdilər. ABŞ prezidenti də, Almaniyanın başçısı da, Fransanın prezidenti də, İngiltərənin başçısı da, Çin dövlətinin başçısı da, başqa dövlətlərin başçıları da orada idilər. İndi görün, bunun nə qədər böyük ümumdünya əhəmiyyəti var. Ona görə də belə bir hadisəni unutmaq, yaxud onun üstündən xətt çəkmək, ona siyasi qiymət vermək – bunu kim edə bilər? Buna heç bir kəsin ixtiyarı yoxdur. O ki, qaldı 1990, 1991, 1992-ci illərdə Azərbaycanda mövcud olan adamlara, onların danışmağa heç bir haqqı yoxdur. Onların hansı mənəvi haqqı var? Azərbaycanın bu qədər tarixini silmək, pozmaq mümkün deyil. Mən bunları təkcə sizə görə demirəm. Bəs cəbhədən qayıtmayan 300 min insanın xatirəsi? 1945-ci ildən indiyədək dünyasını dəyişmiş müharibə iştirakçıları? O illərdə Azərbaycanın xalq təsərrüfatını, iqtisadiyyatını işlədən, yaradan, respublikamızın neft mədənlərində gecə-gündüz çalışan və bu məhsulu əzab-əziyyətlə cəbhəyə göndərən insanlar? Bu qələbənin bəşəri nöqtəyi-nəzərdən siyasi mənası nə qədər böyükdür.

İndi burada deyirlər ki, ordenini, orden lentlərini taxmağa kimsə utanır. Nə üçün? Bilirsiniz, o ordenləriniz, həmin dövrdən qalmış əşyalarınız, müharibəni əks etdirən nişanlarınız on, on beş, iyirmi ildən sonra daha da qiymətli olacaqdır. Onlar əlli ildən sonra muzeylərdə ən qiymətli eksponatlar olacaqdır.

Xatirimdədir, müharibə qurtarandan sonra Ali Baş Komandanın fərmanı var idi ki, bütün müharibə iştirakçılarına 1941-1945-ci illər müharibəsində Qələbə medalı verilsin. Həmin medalı çoxları aldı. Mən də o medaldan almışam. O vaxt hamı müharibədə iştirak etdiyinə görə bu medalı alırdı. Bəziləri fikirləşirdilər ki, bu, elə-belə medaldır, verirlər. İndi baxın görün, əlli ildən sonra o medaldan kimin var? O medallar indi nadir nişanlardır, medallardır. Yaxud, 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsində arxa cəbhədə rəşadətli əməyə görə, Böyük Vətən müharibəsində qələbəyə görə medallarından indi kimdə var? Nadir adamlarda. Ona görə də sizin ordenləriniz, medallarınız, nişanlarınız, müharibəni əks etdirən hər bir xırda əşya, xırda nişanə tarixə çevrilir, Azərbaycan xalqının tarixinə çevrilir. Bu gün bunların hamısından hörmətlə istifadə etmək lazımdır. Onları fəxrlə, qürurla düşününüzə taxın. Qoy hamı görsün ki, siz kimsiniz, necə qəhrəmanlıq etmişiniz. Eyni zamanda nəvələrinizə, nəticələrinizə tapşırıq ki, bunlar daim yaşasın. Çünki bunlar Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycan xalqının qəhrəmanlığını sübut edən nişanələrdir, sənətlərdir.

Bu barədə çox danışmaq olar, ürəyim doludur. Bunları ona görə deyirəm ki, mənim ürəyim sıxılırdı. Azərbaycanda 1990, 1991, 1992-ci illərdə, necə deyərlər, zəti məlum olmayan, – mən bu kəlməni işlədirəm, burada Ziya bildirir ki, belələrinə zətqırıq deyirlər, – belə adamlar tariximizi təhrif etməyə başladılar. Küçədən gəlmiş adam durub deyir ki, biz 1920-ci ildən 1990-cı ilədək Azərbaycan tarixini tamamilə silirik. Sən kimsən, nəçisən, buna sənə nə haqqın var? Sənə bu ixtiyarı kim verir? Nəyə görə belə olmalıdır, sən küçədə, orada-burada bağırдыңın üçün mü?

Bilirsiniz, həmin illərdə Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçılarına – həm cəbhədə, həm arxada olmuş adamlara hörmətsizlik edildiyinə görə, onlara qarşı pis münasibət göstərildiyinə, qayğı azaldığına, yaxud onlar qayğıdan azad edildiyinə görə şəxsən mənim qəlbim ağrıyır, inciyirdi. Çox inciyirdi. Çünki bu qədər haqsızlıq, ədalətsizlik olmaz. Yenə də deyirəm, bu, ayrı-ayrı fərdlərin mənafeyinə aid olan bir şey deyil. Bu, xalqımızın tarixidir. Xalqımızın tarixini heç kəs dəyişə bilməz. Tarixdə nə olub, o da var. Onu heç kəs dəyişə bilməz. Heç kəsin də haqqı yoxdur ki, tarixdən kimisə silsin, çıxarsın, kimisə salsın. Bu gün onun xoşuna bu gəlir, sabah o gəlir – belə olmaz.

Mən tarix haqqında danışacağam. Ziya müəllim də akademiyanın vitse-prezidenti kimi bu barədə düşünməlidir. Biz bir dəfə yığışmalıyıq. Mən bir dəfə demişəm, bir daha deyirəm ki, biz heç olmasa xalqımızın XX əsr tarixini yazmalıyıq. Keçən əsrləri bəlkə sonra yazmalıyıq, amma indi biz bütün qüvvələrimizi cəmləyib,

XX əsrin tarixini yazmalıyıq. Özü də hər şey yazılmalıdır. Necə olub, elə də yazılmalıdır. Çünki biz o illərdə də, Sovet hakimiyyəti illərində də, təəssüflər olsun ki, tarixin təhrif olunması halları ilə rastlaşdıq. Çoxlarımız o vaxt tarixin təhrif edildiyini bilmirdik. Baxmayaraq ki, mən özüm uzun illər böyük siyasətdə, rəhbər işdə olmuşam, amma bu tarixin təhrif edilməsini, Azərbaycanın tarixinin, ümumiyyətlə, dünya tarixinin təhrif olunmasını o illərdə bilməmişəm. Mən bunu sizə açıq deyirəm, etiraf edirəm. O vaxt bir cür təhrif ediblər, indi götürüb başqa cür təhrif etsinlər? Belə çıxır ki, kim nə vaxt imkan tapdısa tarixi istədiyi kimi dəyişdirəcək? Buna yol vermək olmaz. Yenə də deyirəm, biz XX əsrin tarixini yazmalıyıq. XX əsrin tarixində də Böyük Vətən müharibəsi, 1941-1945-ci illərin müharibəsi və bu dövrdə Azərbaycan xalqının dünya miqyasında tutduğu yer göstərilməlidir.

Hesab edirəm, biz Allaha dua etməliyik ki, dövlət müstəqilliyimizi nəhayət, əldə etdik, Dünya Birliyində müstəqil dövlət kimi öz yerimizi tutduq. Artıq bizim Azərbaycanın nəyə qadir olduğunu sübut etməyə imkanımız var. Biz keçmişdə Sovetlər İttifaqının tərkibində olanda bu imkanımız yox idi. Məsələn, təsəvvür edin. Londonda Böyük Britaniyanın kraliçası Qələbənin əlli illik yubileyi münasibətilə böyük, təntənəli mərasimlər düzəldib, bu mərasimlərdə müstəqil dövlət kimi Azərbaycanın dövlət nümayəndəsi, prezidenti iştirak edib, Ziya Bünyadov, Məzahir Abbasov, Məlik Məhərrəmov, Baloğlan Rüstəmov, Vidadi Nərimanbəyov iştirak ediblər. Bu mərasimdə Azərbaycan nümayəndələri başqa dövlətlərdən gələnlərlə eyni səviyyədə iştirak edirdilər. Paris kimi bir yerdə yenə də Azərbaycanın nümayəndə heyəti başqa dövlətlərlə bərabərhüquqlu iştirak edib.

Azərbaycan Böyük Vətən müharibəsində, İkinci dünya müharibəsində bir dövlət, millət kimi iştirak edib, qələbəyə öz xidmətlərini göstərmişdir. Ona görə də indi bu mərasimlərdə iştirak edirdik. Keçmişdə biz Moskvada keçirilən tədbirlərə müttəfiq respublikanın nümayəndələri kimi gedirdik. Ancaq indi, keçən il mayın 9-da Moskvada, böyük Rusiya dövlətinin paytaxtında, bayaq dedim, dünyanın ən böyük dövlətlərinin başçıları ilə bir yerdə Azərbaycan dövlətinin başçısı da iştirak edirdi. Böyük dövlətlərin nümayəndələrinin olduğu yerdə Azərbaycanın Böyük Vətən müharibəsi veteranları da var idi, onlar oradakı mərasimlərin hamısında – Qızıl meydanda da, Poklonni Qorada da, böyük ziyafətdə də iştirak edirdilər. Bilirsiniz, bunlar hamısı ədalətin zəfər çalmasıdır.

1941-1945-ci illər müharibəsində alman faşizmi üzərində qələbənin əldə edilməsində biz böyük xidmətlər göstərmişik. Bundan əlli il keçəndən sonra gedib Dünya Birliyinin başçıları olduqları təntənəli mərasimdə müstəqil bir dövlətin nümayəndəsi kimi iştirak etmişik. Bunlar hamısı bu günlərimizin reallığı, gerçəkliyi, həqiqətidir. Eyni zamanda bunlar hamısı bizim böyük tariximizi sübut edən faktlardır. Bunların hamısını yaradan, Azərbaycanı bu səviyyəyə qaldıran, ona bu şöhrəti gətirən, İkinci dünya, Böyük Vətən müharibəsində respublikamızın fəal iştirak etdiyini bütün dövlətlərə göstərən sizsiniz, siz veteranlarsınız, Böyük Vətən müharibəsinin iştirakçıları, qəhrəmanlarsınız. Ona görə də Azərbaycanda sizə daim hörmət, ehtiram olacaqdır. Siz Azərbaycanda daim həm cəmiyyətin, həm ictimaiyyətin, həm dövlətin qayğısı altında olmusunuz və bu gündən sonra da olacaqsınız. Buna tamamilə arxayın ola bilərsiniz.

Bilirsiniz, o keçmiş illərdə də burada işləyəndə, indi də – yenidən Azərbaycanın başçısı kimi mən Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycanın iştirakı, yaxud ayrı-ayrı şəxslərin qəhrəmanlığı ilə əlaqədar olan abidələri həmişə müqəddəs yerlər kimi qəbul etmişəm. Bu gün də ziyarət etdiyimiz yerlər mənim üçün həmişə müqəddəs yerlər olub.

Xatirinizdədir, bu da tarixdir, onu yaddan çıxarmayın, – 416-cı Taqanroq diviziyası Azərbaycanda təşkil olunmuşdu. O diviziya Taqanroqda Sambek yüksəkliklərindəki döyüşlərdə böyük qələbə qazandı, qvardiya diviziyası adı, Taqanroq diviziyası adı aldı, sonra isə Berlinə qədər getdi.

Həmin diviziyanın qəhrəmanlığını tarixə salmaq, 416-cı Taqanroq diviziyasının xidmətlərini, qəhrəmanlığını əbədiləşdirmək üçün mənim yaxından iştirakımla o vaxt Rostov vilayətində Azərbaycanın vəsaiti hesabına böyük bir kompleks tikdik. Azərbaycanın gözəl heykəltəraşı Elcan Şamilovun, Rostov vilayətindən memarlar ata-oğul Qrekovların layihələri əsasında tikilən bir abidə üçün vəsaitin, tikinti materiallarının hamısını biz Azərbaycandan göndərdik, təşkil etdik. Böyük bir memorial düzəlddik. Xatirinizdədir, sizin bir çoxlarınızla biz birlikdə gedib həmin memorialı açdıq.

Mən iftixar hissi keçirirdim ki, Rusiyanın mərkəzi nöqtələrindən birində Azərbaycan əsgərinin, diviziyasının qəhrəmanlığını sübut edən böyük bir kompleks – o, adi bir heykəl deyil, böyük bir kompleksdir, Stalinqrad kompleksinə bərabərdir – yaratdıq. Krimda, Sapun dağında 77-ci Azərbaycan diviziyasının şərəfinə Ukrayna ilə birlikdə böyük bir abidə düzəlddik. Ora gedənlər görüblər. Orada döyüş əks etdirən böyük bir panoram düzəldilibdir, üzərində azərbaycanlıların adları var. Stalinqraddakı memorialda da, – oraya siz də, mən də getmişik, – azərbaycanlı qəhrəmanların adları var. Həzi Aslanovun da, başqalarının da adı oraya qızıl hərflərlə yazılıb. Bunlar hamısı xalqımızın keçdiyi yolu tarixdə əks etdirmək, həkk etmək üçün görülən işlərdir. Biz bu işləri bundan sonra da görəcəyik. Yenə də deyirəm, biz tariximizi qiymətləndirməliyik, ona hörmət etməliyik. Tariximizi yaradan adamları, o cümlədən 1941-1945-ci illər müharibəsi iştirakçıların qəlbimizdə

daim saxlamalıyıq, onların xatirəsini heç vaxt unutmamalıyıq. Ona görə də biz bu gün sizinlə bütün günü bir yerdəyik. Mən sizinlə bir yerdə olduğum bu günü özüm üçün çox xoşbəxt bir gün hesab edirəm. Sizin kimi adamlarla, qəhrəmanlarla, böyük həyat yolu keçmiş insanlarla bir yerdə olmaq, danışmaq, söhbət etmək mənim üçün böyük bir iftixardır. Mən buna çox məmnunam.

Bugünkü görüşə görə hamınıza minnətdarlığımı bildirirəm və sizi əmin edirəm ki, müstəqil Azərbaycan dövləti xalqımızın ümumi birliyi ilə yaşayacaq, böyüyəcək, biz öz müstəqilliyimizi daim qoruyub saxlayacağıq. Müstəqilliyimizi heç vaxt əldən verməyəcəyik. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin çox böyük gələcəyi var.

Başımıza gələn bu bəlanı – Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünü biz sülh yolu ilə aradan qaldırmağa çalışacağıq. Bunu dəfələrlə demişik, bu gün də deyildi, – əgər bu, mümkün olmasa, Azərbaycan torpaqlarını azad etməyə hamımız hazır olmalıyıq.

1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsində 300 min azərbaycanlı Vətəni qorumaq üçün həlak olub, evinə qayıtmayıbdır. Mən istəmirəm ki, insanlarımız həlak olsunlar. İki ildir ki, müharibədə atəşkəsdir, insanlar həlak olmur, qan tökülmür. Ancaq Vətən Vətəndir. Vətəndən ötrü hər bir kəs, o cümlədən mən də həlak olmağa hazırım.

Sağ olun. Sizin hamınıza cansağlığı, xoşbəxtlik arzu edirəm. Gələn görüşlərdə.